

והרי מצינו: "ויתחתן" שלמה את בת פרעה מלך מצרים.

הרי שהכתוב קורא חיתון אף עם גויה שאינה בת חתנות?!

ומשנינן: גיורי גיירה שלמה לבת פרעה, ואחר נתחתן עמה.

ותמהינן עלה: והא לא קיבלו גרין לא בימי דוד ולא בימי שלמה?!

ומשנינן: מודי הוא טעמא שלא קיבלו גרים, אלא משום שלא היו מתגיירים אלא לשולחן מלכים, כלומר: בשביל המלכות והטובה והגדולה שהיו בה ישראל [רמב"ם],

אבל הא — בת פרעה המלך, שגדלה בבית עו-ב מלך — לא צריכא ליה לשולחן מלכים שלמה, וגירות לשם שמים היתה, ולפיכך קיבלוה.

ואכתי תמהינן על שלמה, שנשא את בת פרעה:

כי גזור רבנן — בכשרים, אבל בפסולים כגון פצוע דכא וממזר לא גזור רבנן, וכדאמרינן בעלמא: מילתא דלא שכיחא, לא גזרו בה רבנן.⁽¹⁰⁾

הדר אמר רבא: לאו מילתא היא דאמרי [חזר בו רבא ואמר: אין נכון מה שאמרת] שלא אמרה תורה לא תחתן בם בשבע עממין אלא בגויותן.

שהרי אדרבה, יש לומר שעיקר איסור התורה הוא בגירותן, הואיל ובהיותן עובדי כוכבים לית להו חתנות [אין קדושין תופסין עם ישראל]. ורק כשנתגיירו אית להו חתנות בישראל, ועל כך אסרה תורה: לא "תחתן" בם.

ואם כן אתה למד, הואיל ופצוע דכא מותר בנתינה, על כרחך פצוע דכא לאו בקדושתיה קאי.⁽¹¹⁾

מתיב רב יוסף לרבא שאמר: אי אפשר שתאסור התורה "להתחתן" בשבע עממין, הואיל ובגויותן לית להו חתנות.

עליהם, אלא איסור הנתינים מדאורייתא הוא כשאר שבע עממין שאסורים בחיתון כשנתגיירו; ופירש רבינו תם בכתובות כט א, ש"דוד לא גזר עלייהו אלא שעבוד, ולא לאוסרן בכנות ישראל, דהא אסירן וקיימי מלאו ד"לא תחתן", אלא [לפיכך גזר עליהם שעבוד] כדי שלא יטמעו בישראל, והא דגזר בהו טפי משאר פסולי קהל, משום דהוו אומה שלימה"; וחלק על רש"י שם שנקט בפשטות שהנתינים אסורים משום שדוד גזר עליהם, ותמה עליו מסוגייתנו לפי מה דמסיק רבא.

וראה עוד בדברי רש"י לקמן עח ב, ובראשונים שם.

כוכבים, שאם לא היה אסור בהיותן עובדי כוכבים לא היו אוסרים חכמים את הנתינה עליהם, שכן גזירת חכמים היתה כעין איסור דאורייתא.

10. ועוד פירש רש"י פירוש אחר: אי נמי שלא היתה גזירה זו משום איסור, אלא לפי שלא היו רחמנים, אמר דוד: אין ראויין להתערב ישראל בהן, לכך לא אסר את הפסולים, כלומר: הואיל ובישראלית אסורים הם.

11. מתבאר מסוגייתנו, שרבא חלוק הוא על רב חנא בר אידי שאמר לקמן עח ב: נתינים דוד גזר

ואמר מנימין: **אני מצרי ראשון, ונשאתי מצרית ראשונה.**

ואני **אשיא לבני** — שהוא מצרי שני — **מצרית שניה**,⁽³⁾ כדי **שיחא בן בני מצרי שלישי וראוי לבוא בקהל.**

הרי למדת שאף המצרים הגרים כיום במצרים אסורים הם לבוא בקהל.⁽⁴⁾

אמר תירץ **רב פפא**: האם **אנן משלמה ליקו ונתיב** [וכי נעמוד אנו ונקשה משלמה]!?

שלמה — **לא נסיב מירי!**

לא היו לו נישואין בה, אלא רק דרך אהבה ולא דרך חתנות [תוספות].⁽⁵⁾

ותיפוק ליה דהא — בת פרעה — **מצרית ראשונה** [דור ראשון לגרות] **היא**, ולא התירה תורה את המצרים אלא בדור שלישי שלהם, כמאמר הכתוב: דור שלישי יבוא להם בקהל ה'. ותיקשי: האיך נשאה שלמה?!⁽¹⁾

וכי תימא ליישב: הנך — האומה המצרית אותה אסרה התורה — **אזלי לעלמא** [טבעו בים]⁽²⁾, **והני הגרים במצרים** — **אחריני נינהו** [אומות אחרות הן שבאו וישבו במצרים], ולא אסרה אותם התורה, ולפיכך נשא שלמה את בת פרעה, ואין איסור התורה אלא על ערב רב שנתערבו בישראל.

והא תניא: אמר רבי יהודה: מנימין, גר מצרי, היה לי חבר, מתלמידי רבי עקיבא.

[וכעין זה כתב רש"י בסוטה ט א].
ודברי רש"י אלו תמוהים מן הסוגיא עצמה שהביא רש"י, שלא נמצא שם מי שיאמר: הבן מצרי שני משום "הלך אחר פסולין", והאחרונים נתקשו בזה, ראה שער המלך פרק יד מאיסורי ביאה, וראה מה שכתב הגר"א בביאורו לשולחן ערוך סימן ד.

4. התוספות נתקשו לפי ביאורם, שנידון הגמרא היה משום שהמצרים המקוריים הלכו למקומות אחרים, שאם כן יש לומר שמנימין היה מן המצרים שישבו במקומות אחרים!?
ותירצו: דאי מן המצרים שנתיישבו בשאר ארצות לא היה קורוהו גר מצרי שלא היו ידועים בשאר ארצות.

5. לפי דעת התוספות שהקשיא היתה האיך הותר לשלמה לשאת מצרית מאחר שאסרתם תורה, מתבאר מסוגיא זו, שלא אסרה תורה את המצרים אלא דרך חתנות ולא איסור ביאה

1. רש"י פירש קושיית הגמרא באופן אחר: ותיפוק ליה דאפילו גיירה מצרית ראשונה היא, ואפילו הכי קרי ליה חתנות.
ותמהו עליו התוספות: וקשה, דפשיטא דשייך בה חתנות דהא תפסי בה קדושין [מאחר שגיירה]!?

והב"ח הביא בשם ספרים אחרים הגורסים ברש"י: דאפילו הוי גיורת הא הוי מצרית ראשונה ואסירא ליה, ולפי ספרים אלו ביאור הקושיא לרש"י היא כמו לתוספות.

2. וכי אזהר רחמנא מערב רב בלבד. רש"י. והתוספות פירשו באופן אחר: אזלי לעלמא, הלכו ונתיישבו בשאר ארצות.

3. כתב רש"י: שאם אשיאנו מצרית ראשונה, יהא בנה שני לה, דאמרינן בפירקין [לקמן עח א] הלך אחר פסולין; כלומר: והואיל ומצרית ראשונה היא ופסולה יותר מן הבעל, הולכים אחריה, והבן יהיה מצרי שני ואסור לבוא בקהל

דהרי כתיב ביה בשלמה: "מן הגויים אשר אמר ה' אל בני ישראל לא תבואו בהם, והם לא יבואו בכם, אכן יטו את לבבכם אחרי אלהיהם — בהם דבק שלמה "לאהבה"!
הרי שלא היה זה חיתון.

אלא קשיא מן הכתוב: "ויתחתן שלמה את בת פרעה", ומבואר שנשא אותה שלמה, ולא דבק בה לאהבה בלבד.

ומשנינן: מתוך אהבה יתירה שאהבה — מעלה עליו הכתוב כאילו נתחתן בה.

וכאן שבה הגמרא למבואר לעיל, לפשוט את הספק בפצוע דכא, האם בקדושתו הוא עומד, ממה שלמדנו בכרייתא: פצוע דכא מותר בנתינה —

אמר הקשה ליה רבינא לרב אשי: והא אנן לא תנן הכי [גירסת רש"י והב"ח] במשנתנו!

דהא תנן: פצוע דכא וכרות שפכה מותרים בגיורת ומשוחררת.

ומשמע שדוקא גיורת ומשוחררת, שהן מותרות לשאר ישראל, הן בלבד מותרות לפצוע דכא.

הא בנתינה, שאף לשאר ישראל היא אסורה — אסירי פצוע דכא וכרות שפכה!

אמר ליה רב אשי לרבינא: וליטעמך, שאתה בא לדקדק לשון ממשנתנו, אימא סיפא:

ואינן אסורין אלא מלבוא בקהל.

והרי משמע: הא בנתינה — שרו.

אלא מהא, ממשנתנו — ליכא למשמע מינה, הואיל ומן הרישא משמע כך, ומן הסיפא משמע אחרת.

מתניתין:

עמוני ומואבי שנתגיירו — אסורים לבוא בקהל, ואיסורן הוא איסור עולם [בניהם ובני בניהם, עד סוף העולם].

אבל נקבותיהם של עמון ומואב — מותרות מיד, כשנתגיירו.

מצרי ואדומי שנתגיירו אינם אסורים אלא עד שלשה דורות, ולא עד בכלל, ואין אסור אלא הוא עצמו ובנו, אבל בן בנו מותר.

אחד זכרים ואחד נקבות אסורים.

רבי שמעון מתיר את הנקבות של מצרים ואדום, מיד כשנתגיירו.

אמר רבי שמעון: והרי קל וחומר הם הדברים שיהיו הנקבות של מצרים ואדום מותרות מיד:

ומה אם במקום — עמון ומואב — שאסר הכתוב את הזכרים איסור עולם, התיר את הנקבות מיד.

מקום — מצרים ואדום — שלא אסר את הזכרים איסור עולם אלא עד שלשה דורות, אינו דין שנתיר את הנקבות מיד.

וביאור תירוץ הגמרא לפי שיטת רש"י הוא: אפילו אם תימצי לומר שהכתוב קורא חיתון גם

בעלמא; אבל לשיטת רש"י בביאור הקושיא אין ראייה לדין זה מן הגמרא.

אמרו לו חכמים: אם הלכה שמעת מרבתיך, ⁽⁶⁾ **אכן נקבל דבריך.**

ואולם **אם לדין** [אם אתה דן קל וחומר מעצמך] — **יש תשובה** להשיב עליו, ומפרש לה בגמרא.

אמר להם רבי שמעון לחכמים: **לא כי.**

כלומר: לא כאשר אתם אומרים: אם לדין יש תשובה, כי אפילו אם מעצמי הייתי דורש אין לכם תשובה.

ומכל מקום, **הלכה מפי רבתי אני אומר.**

גמרא:

והוינן בה: **מנא הני מילי** שנקבותיהן של עמון ומואב מותרות מיד?

וכדי לפרש ענין זה, מביאה הגמרא עתה את המשא ומתן שהיה על כשרותו של דוד לבוא בקהל עקב היותו מזרעה של רות המואביה, אשתו של בועז.

שנאמר "ובועז הוליד את עובד. ועובד הוליד את ישי וישי הוליד את דוד [סוף רות]".

אמר פירש רבי יוחנן: דאמר קרא:

"ויאספו פלשתים את מחניהם למלחמה.

ויצא איש הבנים ממחנות פלשתים גלית שמו. ודוד בן איש אפרתי הזה מבית לחם יהודה, ושמו ישי, ולו שמונה בנים. והאיש בימי שאול, זקן בא באנשים. והוא [דוד] מדבר עמם, והנה איש הבנים עולה, גלית הפלשתי שמו, מגת ממערכות פלשתים. ויאמר שאול אל דוד לא תוכל ללכת אל הפלשתי הזה. ויאמר דוד: ה' אשר הצילני מיד הארי ומיד הדוב — הוא יצילני מיד הפלשתי הזה. ויאמר שאול אל דוד: לך, וה' יהיה עמך. וילבש שאול את דוד את מדיו, ונתן קובע נחושת על ראשו. ויחזק דוד מן הפלשתי בקלע ובאבן, ויך את הפלשתי, וימיתהו, וחרב אין ביד דוד.

וכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי, אמר אל אבנר שר הצבא: בן מי זה הנער אבנר? ויאמר אבנר: חי נפשך המלך אם ידעתי."

ועל כרחנו צריכים אנו לפרש את שאלתו של שאול באופן אחר מפשוטו, שהרי:

וכי לא ידע ליה [לא הכירו] שאול לדוד?

והכתיב בפרק הקודם: **ויבוא דוד אל שאול ויעמוד לפניו ויאבהו מאד, ויהי לו נושא כלים.**

אלא, שמא תאמר: לא על דוד שאל שאול, **אלא אאבוה דדוד קא משאיל שאול,** וכמו שאמר: "בן מי זה הנער".

"חיתון" רק משום אהבה יתירה, וכדמסיק הגמרא.

6. כתבו התוספות [עז ב ד"ה הלכה]: לאו הלכה

במקום דלא שייך חתנות, היינו משום שהם דרים זה עם זו דרך חתנות, אבל שלמה הרי לא דר עמה דרך חתנות כלל וכדמוכח מן הפסוק, וכיון שכן על כרחך לא קרא הכתוב למעשי שלמה

אף זו אי אפשר. שהרי: וכי את אביו של דוד לא ידע ליה שאול?!⁷

מאי טעמא אמר ליה שאול לאבנר: "שאל עליה?"

והכתיב: באותו פרק כשהכתוב מתאר מי הוא דוד: "ודוד בן איש אפרתי הזה מבית לחם יהודה ושמו ישי, ולו שמונה בנים והאיש [ישי] כימי שאול זקן בא באנשים".

כלומר: למה היה ברור לו לשאול בדוד שיהא מלך או חשוב, עד שביקש לידע את יחוסו?

ואמר פירש רב, ואיתימא רבי אבא את הפסוק: זה ישי אבי דוד, שנכנס באוכלוסא [שר על ששים ריבוא], ויצא באוכלוסא.

כי סימני מלכות ראה שאול בדוד. דכתיב: וילבש שאול את דוד, מדיו כמדתו.

וכיון שהיה שר במלכותו של שאול, ודאי הכירו שאול.

כלומר: בגדיו של שאול היו מתאימים למדתו של דוד בדרך נס [מהרש"א].

אלא, ודאי מתוך שהיה ברור לו לשאול שדוד יהא מלך, או לכל הפחות אדם חשוב [וכדמפרש ואזיל], הכי קאמר שאול לאבנר:

וכתיב ביה בשאול, כלומר: אף שנאמר על שאול: משכמו ומעלה גבוה מכל העם, ובדרך הטבע לא היו תואמים בגדיו את מדותיו של דוד, בכל זאת אירע נס והתאימו בגדי שאול לדוד.

זיל שאל על אבותיו הראשונים של דוד: אי מפרין אתי [האם דוד מזרעו של פרץ בן יהודה הוא], אי מזרחה [בנו של יהודה] אתי

אמר ליה דואג האדומי לשאול: עד שאתה משאיל [שואל ומתעניין לדעת] עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו — שאל עליו: אם בכלל ראוי הוא לבוא בקהל, אם לאו?! (7) —

כי אי מפרין אתי — מלכא הוי [מלך יהא דוד], כי על כן נקרא שמו "פרץ", שהמלך פורץ גדרות של אחרים לעשות לו דרך קצרה מביתו לפרדסו או כרמו, ואין ממחין בידו.

מאי טעמא יש לפקפק בדבר כשרותו של דוד?

ואי מזרחה אתי — חשיבא בעלמא הוי [יהא דוד אדם חשוב בלבד].

כיון דקאתי דוד מרות המואביה, ונמצא שאף דוד פסול לבוא בקהל.⁽⁸⁾

אמר ליה אבנר: הרי תנינא: כתיב "לא יבוא עמוני בקהל ה'".

7. במשה מסיני קאמר, דאם כן אמאי פליג עליה רבי יהודה, אלא הכי קאמר: הלכה אני אומר, כך קבלתי מרבותי; וכן נראה מרש"י כאן.

8. א. הטעם שרצו לפסול את דוד אף על גב שמצד אביו ישראלי הוא ולא מואבי, היינו

וּדְרָשִׁינָן: עֲמוּנֵי וְלֹא עֲמוּנִית.

וְכֵן דְרָשִׁינָן "מוֹאבִי" וְלֹא מוֹאבִית!

וְהוֹאִיל וְדוּד מִן הַמוֹאבִית הוּא בֹא, אִין לַפְקֶפֶק בְּכַשְׁרוֹתוֹ.

אִמַר לִיה דְּוֹאג: אֵלֹא מַעֲתָה שֶׁאַתָּה דוֹרֵשׁ "עֲמוּנֵי" וְלֹא עֲמוּנִית, שְׁמַא תְּדַרֹּשׁ גַּם לֹא יִבּוֹא מִמְּזוֹר בְּקַהֲל ה', וְלֹא מִמְּזוֹרֵת! ?

אִמַר לִיה אֲבִנְר: הִרִי "לֹא יִבּוֹא מִמְּזוֹר" כְּתִיב, וְנוֹטְרִיקוֹן הוּא: "מוֹם זֶר", לְלַמְדֵךְ: כֹּל שִׁישׁ בּוֹ מוֹם שֶׁל "זְרוּת", שֶׁאִין תְּפִיסַת קִידוּשִׁין בֵּין הוֹרִיו לְפִי שֶׁהֵם זָרִים זֶה לְזוֹ, הִרִי הוּא אֲסוּר לְבּוֹא בְּקַהֲל. וְאַף הַנִּקְבָּה אֲסוּרָה, כִּיּוֹן שֶׁנִּבְעֵלָה אִמָּה מִמִּי שֶׁהִיא זָר וְנִכְרִי אֲצֵלָה [רִיטְב"א בְּהַבְנַת רִש"י].

עוֹד הַקְּשָׁה לוֹ דְּוֹאג: אֵלֹא מַעֲתָה, שְׁמַא גַּם תְּדַרֹּשׁ: "לֹא תִתְעַב מִצְרֵי כִי גַר הֵייתָ בְּאַרְצוֹ. בְּנִים אֲשֶׁר יוֹלְדוּ לָהֶם, דוֹר שְׁלִישִׁי, יִבּוֹא לָהֶם בְּקַהֲל ה'" —

מִצְרֵי לֹא מִצְרִית! ?

אִמַר לִיה אֲבִנְר: שְׁאֵנִי הֵבֵא, בְּעֲמוּנֵי, דְּמִפְרֵשׁ טַעְמָא דְּקִרְאָה: לֹא יִבּוֹא עֲמוּנֵי וְמוֹאבִי בְּקַהֲל ה' עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִידְמוּ אֶתְכֶם בְּלֶחֶם וּבְמִים".

וְלִכְּנֵן אִין הַנִּקְבוֹת אֲסוּרוֹת, כִּי רַק דְּרַכּוּ שֶׁל אִישׁ לְקֶדֶם, וְלֹא דְרַכְּהָ שֶׁל אִשָּׁה לְקֶדֶם, [וְרֹאה תוֹסַפַת בִּיאוּר בְּהַעֲרוֹת (9)].

אִמַר לִיה דְּוֹאג: מִכֹּל מְקוֹם הִיא לָהֶם — לְעֲמוּנִים — לְקֶדֶם אֲנָשִׁים לְקִרְאָת אֲנָשִׁים, וְנָשִׁים לְקִרְאָת נָשִׁים.

מִשׁוּם דֶּהֱלֵךְ בֹּאב וְאִם אַחַר הַפְּסוּל, רֹאה סוּגִיית הַגְּמָרָא לְקַמֵּן עַח א וּב.

ב. תַּמָּה הַמְהַרְש"א [בְּחִידוּשֵׁי אַגְדוֹת לְקַמֵּן עו ד"ה כְּתַנְאִין]: מָה שִׁיךְ לְפַקֵּפֶק דְּבַר שֶׁתְּהֵא רוֹת אֲסוּרָה, וְהִרִי בּוֹעֵז הוּא זֶה שֶׁנִּשְׁאַה ו"בוֹעֵז זֶה אֲבָצָן וְהִיא שׁוֹפֵט אֶת יִשְׂרָאֵל כְּמָה שְׁנִים כְּמִפּוֹרֵשׁ בְּקִרְאָה, וְאִיךְ נִשָּׂא פְּסוּלֵי הַקַּהֲל בְּרַבִּים כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב, וִיקַח עֲשֶׂרָה אֲנָשִׁים! ? וְרֹאה עוֹד שֶׁם שֶׁהֶאֱרִיךְ דְּבַר.

וְיִסוּד תִּירוּצוֹ הוּא, שְׁבוֹעֵז עֲשֵׂה כֵּן מִשׁוּם יְבוּם שֶׁכְּתַב הַרְמַב"ן [בְּפִרְשֵׁת וְיִשָּׁב בְּמַעֲשֵׂה יְהוּדָה וְתַמְרָן], שֶׁהוּא שִׁיךְ בְּכֹל הַקְּרוּבִים, וְעַל כֵּן בֹּא עֲשֵׂה שֶׁל יְבוּם וְרַחַח אֶת לֹא תַעֲשֵׂה "לֹא יִבּוֹא עֲמוּנֵי". רֹאה עוֹד שֶׁם שֶׁהֶאֱרִיךְ יוֹתֵר.

וְכַבֵּר תַּמָּהוּ הַאֲחֵרוֹנִים, שׁוּדָאִי אִין עֲשֵׂה לְאַחַר מִתְּן תּוֹרָה אֵלֹא מָה שֶׁאֲמַרָה תּוֹרָה שִׁיבֵם אַח אֶת אֶשֶׁת אַחִיו, אֲבָל לֹא שִׁיבֵם אֶת אֶשֶׁת קְרוּבוֹ הַאֲחֵרִים, וְאִיךְ יִידַחַה הַלְּאוּ! ?

וְרֹאה עוֹד בְּחִידוּשֵׁי מִרְן רִי"ז הַלּוּי בְּחִידוּשֵׁי עַל מְגִילַת רוֹת, וְלְפִי דְבָרֵינוּ חוֹשְׁבִים הִיוּ דְּוֹאג וְסִייעָתוֹ כִּי בּוֹעֵז הַתִּיר אֹתָהּ מַעֲצָמוֹ עַל יְדֵי דְרֵשָׁה "עֲמוּנֵי וְלֹא עֲמוּנִית", וְעַל כֵּן יִכּוּלִים הִיוּ לְחַלּוֹק עַל כֵּךְ וְלַפְרוֹךְ אֶת הַדְּרֵשָׁה כְּמִבּוֹאֵר בְּהַמְשָׁךְ דְּבָרֵי הַגְּמָרָא, וְאוּלָם בְּסוֹפּוֹ שֶׁל דְּבַר הַתְּבַרֵּר שִׁסוּד הַהִיתֵר הוּא מֵהַלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינֵי, וְכִפִּי שִׁתְּבַאֵר בְּגְמָרָא לְקַמֵּן עַח א וּבְהַעֲרוֹת.

9. בִּיאָרוּ הַרְאִשׁוֹנִים, שְׁעֲמוּנִית בְּלִבְדִּי הִיא שֶׁאֲסוּרָה מִשׁוּם שֶׁלֹּא קִידְמוּ בְּלֶחֶם וּמִים, אֲבָל הַמוֹאבִים קִידְמוּ, וְכִמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר [דְּבָרִים ב, כח כ"ט]: "אוֹכֵל בְּכַסֵּף תִּשְׁבִּירֵנִי וְאֶכְלֵתִי, כֹּאֲשֶׁר עָשׂוּ לִי וְגו' וְהַמוֹאבִים הַיּוֹשְׁבִים בְּעַר". וְטַעַם אִיסוּר הַמוֹאבִי הוּא מִשׁוּם "וְאֲשֶׁר שָׂכַר עֲלֶיךָ אֶת בְּלַעַם בֶּן בְּעוֹר לְקַלְלֶךָ" [דְּבָרִים כג ה], וְכִיּוֹן שֶׁרוֹת מוֹאבִית הִיא, עֵינֵךְ הַטַּעַם שֶׁהִיא מוֹתֵרֶת הוּא מִשׁוּם שֶׁאִין דְּרַכְּהָ שֶׁל אִשָּׁה לְשִׁכּוֹר, וְכְּמִבּוֹאֵר

ומאחר שאף הנשים לא קידמו את ישראל, אסרה התורה אף את הנשים.

אישתיק אבנר.

מיד — "ויאמר אבנר: חי נפשך המלך, אם ידעתי. ויאמר המלך: **שאל אתה בן מי זה העלם**".

והרי **התם** [בפנייתו הקודמת של שאול לאבנר], **קרי ליה שאול לדוד "נער"** [כדכתיב: וכראות שאול, אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה "הנער"], ואיו **הבא קרי ליה "עלם"**?

אלא ודאי, **הכי קא אמר ליה שאול: הלכה "נתעלמה" ממך** אם מותר דוד לבוא בקהל. **צא ושאל בבית המדרש**.

שאל אבנר בבית המדרש: האם עמונית ומואבית אסורות.

אמרו ליה לאבנר בבית המדרש: כתיב: "לא יבוא עמוני", הרי למדת: עמוני ולא עמונית. וכתיב: **"מואבי" ולא מואבית**.

אקשי להו דואג כל הני קושיותא [כל אותן קושיות] שהקשה בתחילה לאבנר.

אישתיקו החכמים שבבית המדרש, ולא ידעו להשיבו.

בעי רצה דואג לאכרוזי עליה, על דוד, שפסול הוא לבוא בקהל.

מיד קם איש בשם "יתרא", שהיה חתנו של ישי, אבי דוד, ומנע מדואג להכריז על דוד שהוא פסול לבוא בקהל!

ומבאר הגמרא, שמצינו לאיש הזה שתי שמות —

מצד אחד מצינו בספר שמואל [ב פרק יז כה] שהיה שמו יתרא הישראלי, דכתיב:

"ואת עמשא שם אבשלום תחת יואב, על הצבא.

ועמשא היה בן איש, ושמו של האיש — יתרא הישראלי, והוא האיש אשר [האיש ההוא, אביו של עמשא] בא אל אביגיל, בת נחש".

וישי, אבי דוד, נקרא "נחש", היות והוא היה אחד מארבעת הצדיקים שלא מתו אלא בעטיו של הנחש, שגרם מיתה לאדם.

הרי למדת, ששם אביו של עמשא הוא "יתרא הישראלי".

ומאיךך, **כתיב** בדברי הימים שהיה לו שם אחר: "ואבי עמשא — יתר הישמעאלי".

אמר רבא: מלמד הכתוב, שקרא ליתרא הישראלי בשם "יתר הישמעאלי", שחגר יתר את חרבו כישמעאל, ואמר: כל מי שאינו שומע הלכה זו — ידקר בחרב!

והוסיף עוד המאירי: ושם תאמר ובשכירות בלעם מיהא מה חטאו? והלא בלק הוא ששכר. כבר ידעת, שכך הוא מתכסיסי הדת, להיות המלך נענש על עוון העם והעם על עוון המלך,

בירושלמי [ראה ריטב"א, ובכל מה שהביא]. והמאירי כתב: שלא קידמו אלא אותם מואבים שבער, והם מיעוט שבהם, ונידונו כולם אחר הרוב.